

Næringskomiteen

SJØMATMELDINGEN – VERDENS FREMSTE SJØMATNASJON

Fiskebåt viser til Regjeringens melding til Stortinget om norsk fiskerinæring (Meld.St. 22 (2012-2013) – Verdens fremste sjømatnasjon). Fiskebåt deler Regjeringens visjon om at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. Fiskebåt er tilfreds med at meldingen synliggjør sjømatsektorens betydning for norsk verdiskaping, og omtaler tiltak som kan gi videre vekst for Norges marine næringer. Norsk fiskerinæring har et stort potensiale for økt verdiskaping, og det er viktig at Regjeringen gir næringen rammebetingelser som legger til rette for at næringsaktørene kan utnytte dette potensialet. Fiskebåt er derfor positive til Regjeringens forslag til tiltak for å sikre et marint kunnskapsløft, ny marin vekst, bedret markedsadgang og trygg og sunn kvalitetssjømat.

Den kanskje viktigste forutsetningen for videre vekst i de marine næringene er imidlertid å sikre en kostnadsutvikling i Norge på linje med landene vi konkurrerer med. På dette området har Regjeringen sviktet. Dersom utviklingen de siste årene med stadig svekket norsk konkurranseevne fortsetter, vil det være umulig å realisere de visjonene som Regjeringen lanserer for de marine næringene.

Dernest er det viktig å sikre Norge en høy og rettmessig andel av ressursene i havet. Dette må skje gjennom en satsing på ressursforskning og en bærekraftig forvaltning av ressursene, og gjennom å ivareta Norges interesser i kvoteavtaler med andre land. Også på disse områdene har Regjeringen utfordringer.

Fiskebåt vil fokusere på villfisknæringen generelt, og fangstleddet spesielt. I meldingen legger Regjeringen til grunn at det meste av veksten vil komme på andre områder enn innenfor den tradisjonelle fiskerinæringen, og dette preger også Regjeringens valg av satsingsområder. Fiskebåt etterlyser en mer offensiv strategi for å sikre ressursgrunnlaget til Norge. Fiskebåt er dessuten kritisk til at Regjeringen vil videreføre en detaljstyring av fisket etter torsk.

Fiskebåt vil kommentere følgende forhold:

- Konkurranseevnen til fiskerinæringen
- Ressursgrunnlaget
- Rekruttering
- Rammebetingelser for fiskeflåten

1. Konkurranseevnen til fiskerinæringen

Norsk fiskerinæring opererer på verdensmarkedet med tøff internasjonal konkurranse. Norsk fiskerinæring har et svært dårlig utgangspunkt ved å operere i et rikt høykostland, med en sterk valuta. Kombinasjonen høy oljepris og svak vekst internasjonalt har bidratt til en todeling av konkurranseutsatt næringsliv i Norge. De delene av næringslivet som blir stimulert av petroleumsvirksomheten går godt, mens andre deler av konkurranseutsatt næringsliv sliter. Fiskerinæringen er spesielt utsatt i denne situasjonen. Næringen konkurrerer langt på vei om den samme arbeidskraften som petroleumsnæringen, og kjøper tjenester fra de samme bedriftene som betjener oljeindustrien. I tillegg er mange av de viktigste eksportmarkedene for norsk fisk i økonomisk krise.

Finansdepartementet satte i fjor høst ned et utvalg for å se på lønnsdannelsen i Norge. I mandatet pekes det på at Norge er en liten, åpen økonomi, og at vår velstand og velferd blant annet avhenger av vår handel med utlandet, og at våre bedrifter kan hevde seg i den internasjonale konkurransen. Departementet peker på at olje- og gassvirksomheten for tiden gir store valutainntekter til Norge, men at disse inntektene etter hvert vil avta, og at Norge vil ha behov for inntekter fra andre eksportnæringer for å kunne betale for ønsket import. Dette stiller krav om tilstrekkelig lønnsomhet i konkurranseutsatte virksomheter. Departementet er opptatt av at det inntektspolitiske samarbeidet og den norske lønnsforhandlingsmodellen må støtte opp under en balansert utvikling over tid med lav ledighet og høy samlet sysselsetting.

Det er fare for at utvalget kommer for sent. Store deler av den tradisjonelle konkurranseutsatte industrien i Norge er allerede i ferd med å gå tapt på grunn av kostnadsutviklingen, og stadig mer arbeidsintensiv produksjon flyttes utenlands. Fiskerinæringen er ikke noe unntak, og dette må også fiskeripolitikken ta hensyn til. Det vil kun være den industrien som leverer unike produkter som tåler et høyt kostnadsnivå som vil kunne overleve i fremtiden. Det er også vanskelig å se hvordan denne utviklingen skal endre seg med den kraftige veksten som er planlagt i investeringene i petroleumsindustrien i tiden fremover.

Fiskebåt mener det er påfallende liten diskusjon om aktivitetsnivået i olje- og gassvirksomheten i Norge. Dette er tross alt en sektor der myndighetene gjennom konsesjonssystemet har rimelig god mulighet til å styre aktiviteten. Fiskebåt mener at realiseringen av Regjeringens visjoner om en kraftig økning i verdiskapingen fra marine næringer, vil være avhengig av å dempe aktiviteten og investeringsveksten i olje- og gassvirksomheten. Dette er etter Fiskebåt sin oppfatning også en god nok grunn til å vente med å åpne omstridte og sårbare områder som Senja, Vesterålen, Lofoten og Mørekysten for petroleumsaktivitet.

2. Ressursforvaltningen

Norge har tradisjonelt hatt en ledende rolle når det gjelder ressursforvaltningen, og nyter stor respekt i Det internasjonale råd for havforskning (ICES). Et kjennetegn ved norsk ressursforvaltning er også et nært og tett samarbeid mellom næring, forskning og fiskeriforvaltning, og dette har i stor grad sikret legitimitet for de tiltak som er iverksatt.

Ressursforskningen står nå overfor nye utfordringer, ikke minst når det gjelder kvoterådgivningen og forvaltningen av sentrale bestander som makrell, norsk vårgytende sild og nordøstarktisk torsk. ICES har tradisjonelt vært mest opptatt av å gi kvoteråd for å unngå sammenbrudd i bestander, og har mindre kunnskap om hvordan bestander i god forfatning bør forvaltes. Fiskebåt har over flere år argumentert for økt satsing på ressursforskningen, og mener at dette er en god investering for norsk fiskerinæring og Norge. De siste årene har imidlertid den tradisjonelle ressursforskningen lidd under reduserte bevilgninger.

Fiskebåt mener det er viktig å satse sterkere på økosystemforvaltning, og herunder kartlegge hvordan de enkelte bestandene gjensidig påvirker hverandre. Regjeringen er enig i dette, men understreker samtidig at økosystembasert forvaltning er kunnskapskrevende, kompleks, og må utvikles over tid. Fiskebåt mener at dette likevel ikke er til hinder for at vi allerede i dag bør ta slik kunnskap i bruk, og dette vil kunne gi andre prioriteringer mellom ulike bestander enn de prinsippene forvaltningen i dag styrer etter. Det er for eksempel mulig at internasjonale organisasjoner som følge av veksten i verdens befolkning vil pålegge nasjonene som forvalter havene å prioritere proteinproduksjon. Også nye næringer basert på marin bioteknologi og bioprospektering kan endre grunnlaget for dagens fiskeriforvaltning. Norge er avhengig av økt kunnskap om bestandsinteraksjoner for å møte slike utfordringer.

Ressursforskningen i Norge har tradisjonelt vært finansiert over statsbudsjettet, men de siste årene har inntekter fra forskningskvoter fått større betydning for finansieringen av Havforskningsinstituttets oppgaver. Dette har skapt uforutsigbarhet i finansieringen av viktige forskningsprosjekt. Dette har blitt spesielt framtrødende de siste par årene som følge av

reduerte priser på fisk, og dermed redusert verdi av forskningskvotene, som igjen har ført til at planlagte forskningstokt er lagt på is. Regjeringen foreslår en omlegging av dagens ordning ved at forskningskvotene for fremtiden skal gå til ordinært næringsfiske, mens den forskningen som tidligere ble finansiert gjennom forskningskvotene erstattes med en generell forskningsavgift på førstehåndsomsetningen.

Fiskebåt mener prinsipielt at ressursforskningen bør finansieres over statsbudsjettet, i likhet med annen grunnforskning. Fiskebåt mener at de mest sentrale forskningstoktene, som er avgjørende for bestandsberegningene i ICES, må sikres forutsigbarhet og finansiering over statsbudsjettet. Fiskebåt er likevel positiv til forslaget om å innføre en forskningsavgift til erstatning for dagens forskningskvoter, dersom næringen er sikret at forskningsavgiften blir holdt innenfor nettoverdien av dagens forskningskvoter, og avgiften ikke erstatter bevilgningen over statlige budsjetter. Fiskebåt mener at forskningsavgiften bør innbetales til et «fond» der midlene brukes til å finansiere ekstraordinære behov innen ressursforskningen. Dette kan for eksempel være aktuelt i situasjoner der det er stor usikkerhet om bestandsberegningene, og der det er behov for å gjøre utfyllende undersøkelser.

Norge deler de fleste fiskebestandene med andre land. I tillegg til en god og bærekraftig ressursforvaltning er fiskerinæringens ressursgrunnlag avhengig av at Norge oppnår tilfredsstillende kvoteavtaler med andre land. Fiskebåt konstaterer at Regjeringen har viet utfordringene i internasjonale kvoteavtaler liten plass i meldingen. Norge utfordres av Island og Færøyane når det gjelder forvaltningen av makrell, og av Færøyane når det gjelder norsk vårgytende sild. Norge har inngått en totalt ubalansert Smutthullavtale med Island, og vi har gitt fra oss store andeler av blåkveitebestanden gjennom en dårlig avtale med Russland. I tillegg er Norge kommet skjevt ut i arbeidet med å sikre Norge en rettmessig andel av bestanden av snabeluer.

Fiskebåt mener at sonetilhørighet må tillegges avgjørende vekt når det gjelder fordelingen av bestander mellom land, og viser til at det også er dette prinsippet som har størst internasjonal legitimitet. Fiskebåt er kritisk til at Regjeringen på enkelte områder har akseptert å fravike dette prinsippet, slik at Norge og norsk fiskerinæring har tapt ressursandeler. All erfaring viser at det er vanskelig å hente inn igjen tapte ressursandeler i forhandlinger med andre land. Fiskebåt mener det i fremtiden er viktig å sikre norske interesser i kvoteforhandlinger med andre land, og da må det i verste fall aksepteres at det tar lang tid å få tilfredsstillende avtaler på plass.

3. Rekruttering

Regjeringen ønsker å videreføre og styrke rekrutteringsordningen for fiskere ved at den økes fra 10 til 20 årlige rekrutteringskvoter, og åpner opp for at den ved behov kan økes til 25 rekrutteringskvoter. Fiskebåt er negativ til forslaget, og viser til at en slik ordning rokker ved den etablerte ressursfordelingen og fører til ustabilitet i næringen. Det er også et paradoks at fartøyeierne inviteres til å benytte egne økonomiske midler gjennom bruk av strukturkvoteordningen for å styrke eget kvotegrunnlag, samtidig som myndighetene «fyller på» i den andre enden. Fiskebåt mener at slike tildelinger av rettigheter blir altfor tilfeldige og urimelige.

Fiskebåt er positiv til tiltak som sikrer rekrutteringen til næringen. Dette bør imidlertid skje gjennom tildeling av lån og tilskudd fra for eksempel Innovasjon Norge, slik at aktørene kan komme inn i næringen gjennom å overta fartøyer med rettigheter som er til salgs. En slik ordning vil ha langt større legitimitet i næringen, og sikre en større grad av likebehandling av aktuelle kandidater. Fiskebåt vil ellers vise til at alderssammensetningen blant fiskerne, og en relativt lav inngangsbillett i fisket med fartøyer under 11 meter, gir grunnlag for nyetablering.

Fiskebåt viser til at Regjeringen foreslår å styrke Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) gjennom å øke forskningsavgiften. Regjeringen foreslår også at det parallelt vil bli lagt til rette for at denne avgiften også kan benyttes til kompetansehevede tiltak og rekruttering til utdanning for næringen. Fiskebåt er villig til å diskutere en justering av forskningsavgiften dersom det dukker opp interessante prosjekt som ikke får finansiering. Det er imidlertid ikke situasjonen i

dag. Fiskebåt går imot at FHF-avgiften skal gå til kompetansehevende tiltak og rekruttering, og mener en slik utvikling vil være i strid med forutsetningen for etablering av FHF-avgiften.

4. Rammebetingelsene for fiskeflåten

Kapittel 10 i Sjømatmeldingen er viet fiskeflåtens rammebetingelser. Regjeringens ambisjoner er at Norge skal:

- ha en fiskeflåte som er i front på teknologi, sikkerhet, kvalitet og lønnsomhet
- satse på en variert fiskeflåte som bidrar til å sikre verdiskaping, aktivitet og bosetting i kystsamfunnene
- legge kunnskapsbasert og bærekraftig forvaltning til grunn for å sikre høyt langsiktig utbytte samtidig som miljømessige hensyn ivaretas
- sikre stabile rammebetingelser og legge til rette for fremtidig utvikling og forenkling gjennom god fiskeriforvaltning

Regjeringens ambisjoner for fiskeflåten går godt sammen med Fiskebåt sin visjon om «En miljøvennlig og lønnsom fiskeflåte som leverer sunn mat fra godt forvaltede bestander i verdens reneste havområder».

Fiskebåt etterlyser et punkt om fiskeflåtens finansieringsmuligheter i meldingen. Dersom vi skal sikre en balansert fornying av fiskeflåten, og legge forholdene til rette for at dette i størst mulig grad skjer ved norske verft for å sikre norske arbeidsplasser og kompetanseoppbygging, må fiskeflåten få tilgang til samme finansieringsordninger som blant annet offshoreflåten.

Fiskebåt har kommentert ressursforvaltningen og tiltak for å sikre rekrutteringen i egne kapitler. I tillegg til dette vil Fiskebåt kommentere følgende forhold som er omtalt i Sjømatmeldingen:

- Landingsmønsteret i torskefisket
- Deltakerloven
- Strukturordninger i fiskeflåten

Landingsmønsteret i torskesektoren

Landingsmønsteret i fiskeflåtens torskefiske har vært relativt stabilt de siste tiårene til tross for at myndighetene gjennom ulike reguleringsmodeller har forsøkt å dreie mer av fisket til høsten. Kystflåten leverer rundt 80% av sine torskefangster i første halvår, og Regjeringen anser dette landingsmønsteret som et problem i forhold til fiskeindustribedrifter som satser på produksjon av ferske filetoprodukter. Regjeringen har derfor lansert en ferskfiskstrategi som skal stimulere eller tvinge frem leveranser av fersk fisk om høsten.

Fiskebåt er kritisk til streng politisk detaljstyring av fiskerinæringen, og viser til at dette ikke er i samsvar med den næringspolitikken Regjeringen ellers står for. Fiskebåt mener at det må være markedet og de enkelte aktørene som bestemmer landingsmønsteret og hvilket produkt som leveres, og ikke politikere. Fiskebåt vil likevel ikke avvise enkelte tiltak som kan gjøre det mer attraktivt for fiskeflåten å sette av kvote til høsten.

Fiskebåt støtter på denne bakgrunn Regjeringens forslag om å arbeide for å få på plass kvotefleksibilitet over årsskiftet, slik at fartøyene kan sette av kvote til høsten og redusere faren for at de ikke greier å fiske kvoten. Dette er et forslag som Fiskebåt tidligere har fremmet, men som ikke har blitt fulgt opp fordi det også må omfatte Russland, og det var uaktuelt så lenge det foregikk et uregistrert russisk fiske etter torsk og hyse. Fiskebåt er også enig med Regjeringen i at en adgang til kvotefleksibilitet vil gjøre spørsmålet om en endring av kvoteåret mindre relevant. En endring av kvoteåret er dessuten komplisert fordi det involverer svært mange land som Norge har kvoteavtaler med.

Fiskebåt vil også vise til at periodiserte omregningsfaktorer kan være en vei å gå for å stimulere til fiske om høsten. I dag benytter fiskerne samme omregningsfaktor hele året, til tross for at utbyttefaktoren er vesentlig bedre om høsten enn under hovedsesongen februar til april.

Fiskebåt er sterkt kritisk til ordningen med ferskfiskbonus som Regjeringen har tatt i bruk i 2012 og 2013. Ordningen bryter med etablerte fordelingsprinsipper i fiskerinæringen, og vil kunne skape konflikter innad i næringen. Ferskfiskbonusordningen fører også til økt bunkersforbruk og dermed økt utslipp av skadelige miljøgasser. Det finnes heller ikke dokumentasjon på at tiltaket kan forsvares i forhold til økt aktivitet, sysselsetting og lønnsomhet i kystsamfunnene. Tvert i mot føyer ordningen med ferskfiskbonus seg inn i rekken av tilsvarende mislykkede fiskeripolitiske tiltak for å støtte opp under deler av fiskeindustrien i Nord-Norge. Fiskebåt mener at politiske prioriteringer av bestemte råstoffanvendelser har skadet norsk fiskerinæring, og hindret en nødvendig omstilling. Fiskebåt mener en ordning med kvotefleksibilitet og periodiserte omregningsfaktorer vil være et bedre virkemiddel enn ferskfiskbonusordningen, og langt mindre omstridt.

Fiskebåt viser til at det også er innført en ordning med kvotebonus for fartøy som leverer levende fangst for videre lagring. Ved slike leveranser belastes fartøyets kvote nå bare med 50% av den faktiske fangsten. I tillegg er det etablert gunstige regler rundt bruken av ordningen. Fiskebåt er positiv til lagring av levende fisk og fangstbasert akvakultur, og er enig med Regjeringen i at det kan ha et potensial, både med tanke på sesongutjevning og kvalitet. Fiskebåt er imidlertid ikke tilfreds med at ordningen skal baseres på en «kvotesubsidiering» fra fellesskapet. Dersom en slik sterk subsidiering er nødvendig, faller grunnlaget og argumentene for ordningen bort.

Fiskebåt vil samtidig nevne at et høstfiske etter torsk, og spesielt når det skjer kystnært, øker innslaget av kysttorsk i fangstene. I en situasjon der kysttorsken er utenfor sikre biologiske grenser er dette ikke uproblematisk, verken i forhold til Norges rykte som en ansvarlig fiskeriforvalter, eller i forhold til den miljøsertifiseringen av fisket etter torsk som er oppnådd.

Deltakerloven

Gjennom mange tiår har fiskernes enerett til å eie fiskefartøy vært et bærende prinsipp i norsk fiskeripolitikk. Dette prinsippet er nedfelt i Deltakerloven, og omtales gjerne som aktivitetskravet. Fiskebåt er enig med Regjeringen i at aktivitetskravet fortsatt skal være et bærende element i fiskeripolitikken. Fiskebåt er samtidig enig med Fiskeri- og kystdepartementet om at regelverket bør ha en fleksibilitet som gjør det mulig for selskap og personer å slippe til i nye fiskerier, selv om de ikke har deltatt i fiskerinæringen tidligere. Dette er også bakgrunnen for at det har vært gjort unntak fra aktivitetskravet ved tildeling av fjernfiskekonsesjon for fiske etter krill i Antarktisk.

Aktivitetskravet i Deltakerloven er formulert slik at det ikke er et krav at man selv deltar om bord på fartøyet for å bli regnet som aktiv fisker, og at også administrerende reder kan anses som aktiv fisker. Fiskebåt har hatt en god dialog med departementet for å avklare en del uklarheter rundt hvem som kan regnes som administrerende redere, og er positiv til at departementet arbeider med nye retningslinjer for hvem som kan anses som administrerende redere. Krav til eierandel, at det kan være flere administrerende redere i hvert rederi, godkjenning av utdanning og spørsmålet om ektefeller/samboere av eiere må kunne regnes som aktive eiere når det er felleseie, vil være relevant å avklare i slike retningslinjer. Fiskebåt er også positiv til at departementet vil vurdere å endre kravet om hovedaktivitet i tråd med samfunnsutviklingen. Fiskebåt forutsetter at nye retningslinjer kommer på høring i næringen før de blir vedtatt, eller at det alternativt inviteres til et høringsmøte.

Fiskebåt har forståelse for departementets argumenter for at etterkommere av aktive fiskere ikke kan stå i en annen posisjon etter loven enn alle andre, utover de særordninger som gjelder i dag. En slik aksept vil kunne føre til en uthuling av prinsippet om en fiskereid flåte, og medføre at Deltakerloven vil miste sin legitimitet. Fiskebåt er samtidig åpen for å drøfte om kravet til aktivt eierskap bør reduseres.

Strukturordninger i fiskeflåten

Fiskerinæringen har opplevd et vedvarende kraftig kostnadspress de siste årene, både når det gjelder arbeidskraft, verkstedsopphold og nybygg. Når næringen i tillegg opplever et prisfall på fiskeprodukter, er det få alternativer til strukturering og effektivisering for å møte denne utfordringen.

Fiskebåt har de siste tiårene vært opptatt av å etablere effektive strukturordninger i fiskeflåten, i nært samarbeid med fiskerimyndighetene. Fiskebåt mener at uten strukturordninger hadde ikke fiskeflåten hatt mulighet til fornying av fartøyene og rekruttering av kvalifisert mannskap. Fiskebåt mener dessuten at de miljømessige gevinstene av strukturordningene har vært svært viktige, og er en viktig årsak til at utslippene av miljøskadelige gasser fra fiskeflåten er redusert de siste årene. Redusert kapasitet i fiskeflåten har også vært positivt med hensyn til å redusere beskatningen av en del frie fiskerier som tidligere har blitt for hardt beskattet. Det er også antatt at redusert overkapasitet er viktig for å unngå omgåelser av fiskeriregelverket.

En forutsetning for at privatfinansierte strukturvotordninger skal fungere er tillit til ordningene, og stabile rammebetingelser. Både næringen og myndighetene har et ansvar for at det til tider har vært for mye støy rundt strukturordningene, både i næringen og politisk. Fiskebåt har vært kritisk til Regjeringens strukturpolitikk for fiskeflåten de to siste stortingsperiodene. Fiskebåt er likevel tilfreds med at Regjeringen i fjor økte kvotetakene for konvensjonelle havfiskefartøyer, og at det i Sjømatmeldingen varsles en kursendring når det gjelder strukturordningene for kystflåten.

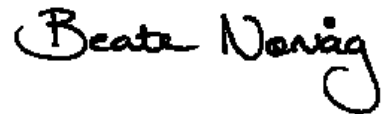
Fiskebåt mener generelt at innholdet i strukturordningene, som kvotetak, hvilke fiskeslag som skal omfattes, avkortning m.m. ikke bør behandles i Stortinget. Det kan for eksempel ikke være Stortingets oppgave å låse fast et bestemt kvotetak for kystflåten. Fiskebåt mener for eksempel at et kvotetak på 6 – 0, 5 – 1 eller 3 – 3, er like bra som 4 – 2 som Regjeringen foreslår. Det må være opp til den enkelte aktør å velge grad av spesialisering, og Fiskebåt legger til grunn at dette spørsmålet vil bli grundig behandlet i en ordinær høring om endringer i ordningen. Fiskebåt mener også at det vil være uheldig å endre avkortingsreglene i kystflåtens strukturvotordning.

Vennlig hilsen

FISKEBÅT

Audun Maråk

Beate Nørvåg

Kopi: Fiskeri- og kystdepartementet